

การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง
ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

DEVELOPMENT OF ACADEMIC ADMINISTRATION GUIDELINES BY
APPLYING DEMING CIRCLE FOR THE SMALL-SIZE SCHOOLS

UNDER SURIN PRIMARY EDUCATION

SERVICE AREA OFFICE 3

¹วชิรวิษฐ์ เจริญชัย และ ²ลักขณา สริวัฒน์

¹Wachirawit Charoenchai and ²Lakkana Sariwat

¹มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ประเทศไทย

¹Mahasarakham University, Thailand

¹E23ZHX@gmail.com, ²lakkana.sariwat@hotmail.com

Received: October 12, 2024; **Revised :**November 5, 2024; **Accepted :**December 28,2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพที่เป็นจริง ความคาดหวังและดัชนีความ
จำเป็นของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก 2) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงาน
วิชาการโดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่งในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครูหัวหน้างานวิชาการ จำนวน 106 คน
มีกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 3 คน และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่
แบบสอบถาม และแบบประเมิน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่ามัชฌิมเลขคณิต
และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก

¹ นักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² รองศาสตราจารย์ ดร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มีสภาพเป็นจริงอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่คาดหวังอยู่ในระดับมาก และมีดัชนีความจำเป็นในการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการ เรียงลำดับได้ ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 3) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 4) ด้านการนิเทศการศึกษา 5) ด้านการแนะแนวการศึกษา 6) ด้านการวัดและประเมินผล และ 7) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ 2) แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิงในสถานศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วยองค์ประกอบ ได้แก่ การวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข โดยกระบวนการดังกล่าวส่งผลให้สถานศึกษาได้เปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปในทางที่ดี พึงประสงค์มากยิ่งขึ้น และมีผลการประเมินความเป็นไปได้โดยผู้ทรงคุณวุฒิ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : แนวทางการบริหารงานวิชาการ, วงจรคุณภาพเดมมิง, สถานศึกษาขนาดเล็ก

Abstract

This research aimed to : 1) To study the actual situation Expected conditions and necessary needs of academic administration in small educational institutions. 2) To develop guidelines for academic administration using the Deming Quality Cycle in small educational institutions. Under the jurisdiction of the Surin Primary Educational Service Area Office, Area 3, the sample group consisted of 106 administrators and teachers, academic supervisors, 3 informants and 5 experts. Data collection tools included questionnaires and evaluation forms. Statistics used in data analysis include arithmetic mean. and standard deviation. The results of this study were as followings: 1) Academic administration in small educational institutions The actual situation is at a moderate level. The desired condition is at a high level. and there is a necessary need to develop guidelines for academic administration In order from highest to lowest, they are: 1) development of learning processes 2) development of educational institution curriculum 3) development of quality assurance systems within educational institutions 4) educational supervision 5) educational guidance 6) measurement and evaluation, and 7) research to develop educational quality, and 2) academic administration guidelines using the Deming Quality Cycle in small educational institutions. It consists of elements including planning, implementation, inspection, and improvement. This process has resulted in educational institutions being changed and developed in a good way. even

more desirable and there are results of feasibility evaluation by experts at the highest level.

Keywords: Academic Administration, Deming Circle, Small Educational Institutions

บทนำ

การศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นระบบการศึกษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างคน สร้างสังคม และการสร้างประเทศ ถือเป็นกลไกหลักในการปลูกฝังทรัพยากรมนุษย์คุณภาพสูง เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของศตวรรษที่ 21 การศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศ แข่งขันและยืนอยู่บนเวทีโลก ภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่มีพลวัต ประเทศต่างๆ ทั่วโลกให้ความสำคัญและมุ่งมั่นที่จะพัฒนาการศึกษา พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาคและโลก โดยยังคงรักษาเอกลักษณ์ของประเทศไว้ ในประเทศไทย ภายใต้แรงกดดันจากภายนอกของโลกาภิวัตน์ การศึกษาในประเทศไทยไม่เพียงต้องตอบสนองความต้องการของประเทศเท่านั้น แต่ยังต้องการการศึกษาของโลกด้วยซึ่งดูได้จากบริบทใหญ่ ได้แก่ สภาพปัญหาและความต้องการ นโยบายของรัฐบาล ก็จะพบว่ามุ่งเน้นไปที่การยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ดีขึ้น มีประสิทธิภาพประสิทธิผล และลดความเหลื่อมล้ำอย่างทั่วถึง ผลิตและพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการและรองรับการพัฒนาประเทศโดยการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับทิศทางการศึกษาของโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การจัดการทางวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการสถาบันการศึกษาและเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการบริหารงานด้านอื่น ๆ ซึ่งถึงแม้จะสำคัญ แต่ก็ยังเป็นเพียงองค์ประกอบเพิ่มเติมที่สนับสนุนการดำเนินงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพเท่านั้น (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ผู้จัดการคนไหนควรได้รับความรับผิดชอบสูงสุด เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ พัฒนานิสัย รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เป็นคนไทยที่มีทักษะวิชาชีพสูง นักคิด และผู้สร้างนวัตกรรม เป็นผู้ประกอบการ, เป็นเกษตรกรรมสมัยใหม่ที่ตอบสนองความต้องการของประเทศ ฯลฯ มีความยืดหยุ่นในการคิดและสามารถร่วมมือกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรมได้ และการมีความสามารถในการบริหารจัดการสุขภาพให้มีร่างกายที่แข็งแรงสามารถมีชีวิตที่มีความสุขทั้งกายและใจได้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1, 2563) โดยโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำลัง

เจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องในทุกปี โดยโรงเรียนขนาดเล็กเหล่านี้เผชิญกับปัญหาสำคัญ รวมถึงปัญหาโรงเรียนที่ไม่มีผู้บริหารและขาดแคลนครูที่มีความเชี่ยวชาญและปัญหาครูไม่ครบชั้น

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ได้ดำเนินงานเพื่อสนองนโยบายการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2550 โดยได้กำหนดกลยุทธ์สำคัญในการดำเนินการ คือ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพเต็มตามศักยภาพที่เท่าเทียมกัน ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การพัฒนาระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กเป็นนโยบายสำคัญประเด็นหนึ่งของกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเสริมสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่ประชากรวัยเรียนให้ทั่วถึง อย่างมีประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 มีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 233 แห่ง ใน 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอปราสาท อำเภอกาบเชิง อำเภอสังขะ อำเภอบัวเขต อำเภอพนมดงรัก และอำเภอศรีณรงค์ แบ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก 72 แห่ง ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ได้ตระหนักถึงความสำคัญของภารกิจในการดำเนินงานด้านวิชาการให้สนองนโยบายที่สำคัญ ได้กำหนดกิจกรรมการพัฒนาระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัด โดยคำนึงถึงคุณภาพทางวิชาการเป็นสำคัญที่จะต้องเพียงพอและมีคุณภาพ กระบวนการบริหารจัดการและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะให้ความสำคัญโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนไม่เกิน 120 คน ซึ่งพบว่ายังมีปัญหาที่ส่งผลทำให้คุณภาพของผู้เรียนตกต่ำ เช่น ครูขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ครูขาดกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ขาดการนิเทศติดตาม ประเมินผลในงานวิชาการที่หลากหลายและต่อเนื่อง เป็นต้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3, 2565)

ในการบริหารจัดการงานวิชาการของสถานศึกษา เพื่อให้การบริหารจัดการงานวิชาการในสถานศึกษาเป็นระบบและมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารควรใช้กระบวนการจัดการที่เหมาะสม โดยเริ่มต้นด้วยการใช้วงจรคุณภาพเดมมิงในการดำเนินการ วงจรคุณภาพเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีกระบวนการผลิตและบริการที่มีคุณภาพดีขึ้น วงจรคุณภาพประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 Plan (วางแผน) ซึ่งเป็นการกำหนดสาเหตุของปัญหา ขั้นที่ 2 Do (ปฏิบัติ) ซึ่งเป็นการปฏิบัติตามแผนหรือทดลองปฏิบัติเป็นการนำร่องในส่วนย่อย ขั้นที่ 3 Check (ตรวจสอบ) ซึ่งเป็นการตรวจสอบเพื่อทราบว่าบรรลุผลตามแผนหรือไม่ และ ขั้นที่ 4 Act (ปรับปรุง) หากผลเป็นที่น่าพอใจหรือไม่เป็นไปตามแผน อาจเริ่มกระบวนการใหม่

เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปว่าต้องดำเนินการอย่างไร แก้ไขปัญหาอย่างไร และเกิดการปรับเปลี่ยนไปตามเป้าหมายที่วางไว้ (สุธรรม ธรรมทัศน์านนท์, 2561)

ผู้วิจัยจึงทราบถึงปัญหาของการบริหารงานวิชาการซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่ต้องการให้ความรู้ทางวิชาการแก่ผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยสถานศึกษาต้องสามารถที่จะปฏิบัติให้ได้ผลอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้ส่งผลต่อผู้เรียนเป็นผลผลิตของสถานศึกษาโดยตรง มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง โดยใช้กระบวนการที่เรียกว่า วงจรคุณภาพ (PDCA) หรือวงจรเดมมิง (Deming Circle) โดยผู้วิจัยมุ่งหวังเป็นอย่างยิ่งว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้วงจรเดมมิง จะเป็นแนวทางช่วยให้สถานศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาและบริหารจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา และเพื่อความก้าวหน้าของระบบการศึกษาไทยต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นจริง ความคาดหวังและดัชนีความจำเป็นของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิง ในสถานศึกษาขนาดเล็ก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิง ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้การวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้างานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 รวมทั้งหมดจำนวน 144 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 53 คน ครูหัวหน้าวิชาการสถานศึกษา จำนวน 53 คน รวม

ทั้งหมด จำนวน 106 คน โดยเทียบขนาดประชากรกับตาราง Krejcie and Morgan ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ และทำการสุ่มแบบง่ายแบบจับสลาก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล กำหนดเกณฑ์ไว้โดยต้องเป็นสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี ได้แก่ ผ่านการประเมินรอบสามจาก สมศ. ในระดับดีมาก มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงลำดับที่ 1-5 ในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (คะแนน NT หรือ O-NET) และมีผลงานดีเด่นเป็นที่ประจักษ์ เป็นที่ยอมรับโดยทั่วกัน จำนวน 6 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ โดยระยะที่ 1 ได้แก่ แบบสอบถาม ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามระดับสภาพที่เป็นจริง ความคาดหวัง เป็นแบบสอบถาม มาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์หาค่าดัชนีความจำเป็นโดยใช้สูตร $PNI_{modified}$ ของ สุวิมล ว่องวานิช (2550) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สรุป แล้วนำเสนอในเชิงพรรณนาต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิง ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. สภาพที่เป็นจริง ความคาดหวัง และดัชนีความจำเป็นของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยแสดงผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพที่เป็นจริง ความคาดหวัง และดัชนีความจำเป็นของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยรวม

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของ ครู	ความเป็นจริง			ความคาดหวัง			PNI _{modified}	ดัชนี ความ จำเป็น
	\bar{X}	S.D.	ระดับการ ดำเนินงาน	\bar{X}	S.D.	ระดับการ ดำเนินงาน		
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตร	3.32	0.98	ปานกลาง	4.04	1.07	มาก	0.217	2
2. ด้านการพัฒนาระบบการ เรียนรู้	3.11	0.70	ปานกลาง	4.15	0.87	มาก	0.334	1
3. ด้านการวัดผล ประเมินผล	3.14	0.85	ปานกลาง	3.61	1.13	มาก	0.150	6
4. ด้านการวิจัย	3.33	1.17	ปานกลาง	3.73	1.12	มาก	0.120	7
5. ด้านการนิเทศ	3.07	0.96	ปานกลาง	3.65	1.14	มาก	0.189	4
6. ด้านการแนะแนว	3.42	0.97	ปานกลาง	3.99	0.87	มาก	0.167	5
7. ด้านการพัฒนาระบบประกัน คุณภาพ	3.15	0.76	ปานกลาง	3.75	0.69	มาก	0.190	3
รวม	3.22	0.91	ปานกลาง	3.85	0.98	มาก	0.195	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้างานวิชาการ เห็นว่าความเป็นจริง การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.22$, S.D.=0.91) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทั้ง 7 ด้าน เรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการแนะแนว ($\bar{X}=3.42$, S.D.=0.97) ด้านการวิจัย ($\bar{X}=3.33$, S.D.=1.17) ด้านการพัฒนาหลักสูตร ($\bar{X}=3.32$, S.D.=0.98) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพ ($\bar{X}=3.15$, S.D.=0.76) ด้านการวัดผล ประเมินผล ($\bar{X}=3.14$, S.D.=0.85) ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ($\bar{X}=3.11$, S.D.=0.70) และด้านการนิเทศ ($\bar{X}=3.07$, S.D.=0.96) ส่วนความคาดหวังต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.85$, S.D.=0.98) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 7 ด้าน เรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ($\bar{X}=4.15$, S.D.=0.87) ด้านการพัฒนาหลักสูตร ($\bar{X}=4.04$, S.D.=1.07) ด้านการแนะแนว ($\bar{X}=3.99$, S.D.=0.87) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพ ($\bar{X}=3.75$, S.D.=0.69) ด้านการวิจัย ($\bar{X}=3.73$, S.D.=1.12) ด้านการนิเทศ ($\bar{X}=3.65$, S.D.=1.14) และด้านการวัดผล ประเมินผล ($\bar{X}=3.61$, S.D.=1.13) และดัชนีความจำเป็นของแนวทางการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยรวมเท่ากับ 0.195 เรียงลำดับดังนี้ ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ (PNI_{modified}=0.334) ด้านการพัฒนาหลักสูตร (PNI_{modified}=0.217) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพ (PNI_{modified}=0.190) ด้านการนิเทศ (PNI_{modified}=0.189) ด้านการแนะแนว (PNI_{modified}=0.167) ด้านการวัดผลและประเมินผล (PNI_{modified}=0.150) และด้านการวิจัย (PNI_{modified}=0.120)

2. แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง ในสถานศึกษาขนาดเล็ก ผู้วิจัยดำเนินการการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้าวิชาการสถานศึกษาที่มีวิธี ปฏิบัติที่เป็นเลิศ เพื่อเป็นแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้วงจรคุณภาพ ในสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 3 แห่ง โดยเรียงลำดับดัชนีความจำเป็นดังนี้ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน ด้านการนิเทศ ด้านการแนะแนว ด้านการวัดผล ประเมินผล และด้านการวิจัย โดยสรุปแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้วงจรคุณภาพ PDCA สถานศึกษาขนาดเล็ก ตามองค์ประกอบทั้ง 7 ด้าน โดยเริ่มจากการวางแผน (Plan: P) ด้วยวิธีการกำหนดขอบข่ายงาน สำรวจวิเคราะห์จัดทำแผน จัดทำคำสั่ง แล้วนำไปสู่การปฏิบัติ (Do: D) ด้วยการดำเนินงานทุกขั้นตอนตามแผนที่วางไว้ พร้อมทั้งมีการตรวจสอบ (Check: C) ผลการดำเนินงานตลอดเวลาตามขอบข่ายงานภายในห้วงเวลาที่กำหนดในแผน ซึ่งมีทั้งงานที่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และงานที่ต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข และการปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงาน (Act: A) เป็นการปรับแก้ ตามผลการตรวจสอบ ทำให้สถานศึกษาได้เปลี่ยนแปลงพัฒนาไปในทางที่ดี โดยผลการประเมินแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก แสดงรายละเอียดดังตารางแสดงรายละเอียด ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง ในสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยรวม

ความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารงานวิชาการ		\bar{X}	S.D.	ระดับ
1	ด้านการพัฒนาหลักสูตร	4.81	0.35	มากที่สุด
2	ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.79	0.39	มากที่สุด
3	ด้านการวัดผล ประเมินผล	4.67	0.41	มากที่สุด
4	ด้านการวิจัย	4.65	0.49	มากที่สุด
5	ด้านการนิเทศ	4.70	0.42	มากที่สุด
6	ด้านการแนะแนว	4.81	0.33	มากที่สุด
7	ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพ	4.80	0.30	มากที่สุด
รวม		4.75	0.38	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง ในสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.75$, S.D.=0.38) เรียงลำดับความเป็นไปได้จากมากไปน้อยดังนี้ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ($\bar{X}=4.81$, S.D.=0.35) ด้านการแนะแนว ($\bar{X}=4.81$, S.D.=0.33) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพ ($\bar{X}=4.80$, S.D.=0.30) ด้านการ

พัฒนากระบวนการเรียนรู้ ($\bar{X}=4.79$, S.D.=0.39) ด้านการนิเทศ ($\bar{X}=4.70$, S.D.=0.42) ด้านการวัดผล ประเมินผล ($\bar{X}=4.67$, S.D.=0.41) และด้านการวิจัย ($\bar{X}=4.65$, S.D.=0.49) ตามลำดับ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การศึกษาความเป็นจริง ความคาดหวัง และดัชนีความจำเป็นในการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง ในสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยผลการศึกษาพบว่าความเป็นจริงในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสะท้อนให้เห็นสภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีสภาพการดำเนินงานด้านการบริหารวิชาการควรได้รับการปรับปรุง ทั้งนี้เป็นเพราะงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารการศึกษา ไม่ว่าจะสถานศึกษาจะเป็นประเภทใด มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษาและเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษาโดยตรงและโดยทางอ้อม สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2555) ได้ทำการศึกษาสภาพปัญหาของโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ของโรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาที่คล้ายคลึงกัน และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชัยยุทธ บุญเต็ม (2564) ที่พบว่าผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์ของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ กตัญญูตา เจริญนอม (2560) ได้พบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ตรีสุคนธ์ คุนาเอก (2563) ซึ่งพบในลักษณะเดียวกันคือ สภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความคาดหวังของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยรวมมีสภาพที่คาดหวังอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า สถานศึกษาขนาดเล็ก ยังต้องการได้รับการพัฒนาด้านการบริหารวิชาการในสถานศึกษา เนื่องจาก งานวิชาการ เปรียบเสมือน ภาระหลักของสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็สถานศึกษาขนาดใดก็ตาม ดังนั้น การบริหารงานวิชาการ จึงมีความสำคัญและต้องมีการพัฒนาให้มีความก้าวหน้าและมีศักยภาพอยู่เสมอ สอดคล้องกับ นิรุชร มีสุขโข (2550) ที่ได้อธิบายเกี่ยวกับความสำคัญของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า งานวิชาการมีความสำคัญสูงสุด จึงเป็นหน้าที่ของ

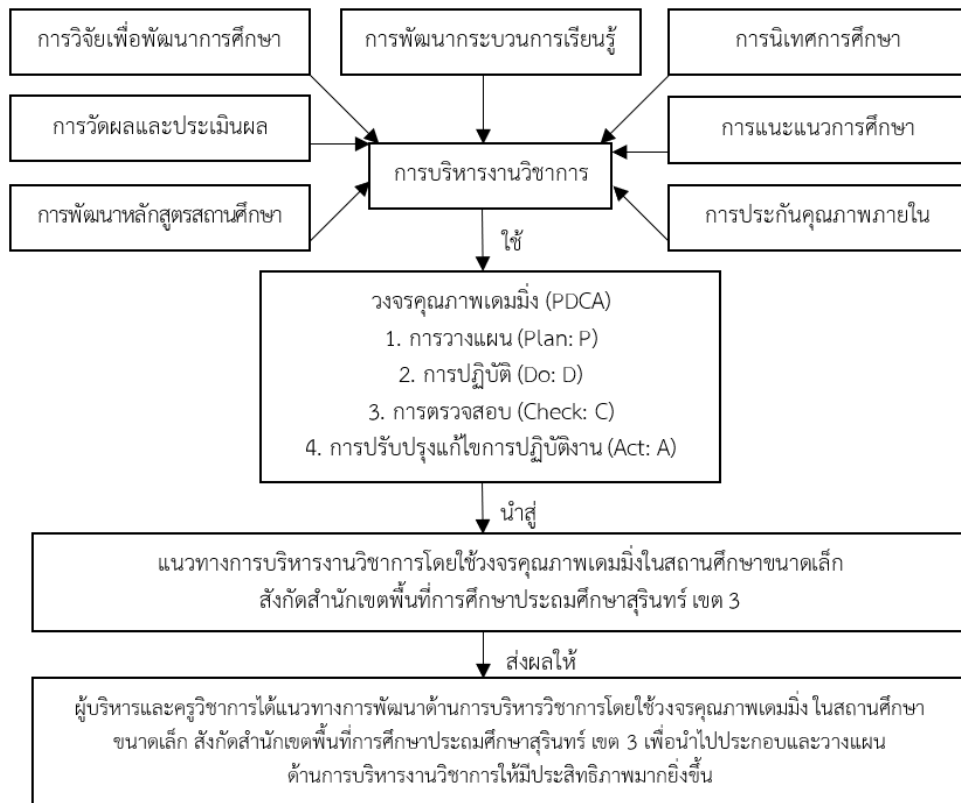
ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับที่จะต้องสนับสนุน ส่งเสริม ช่วยเหลือครูผู้สอนทางด้านวิชาการทุกด้าน และเนื่องจากความสำคัญของงานวิชาการนี้เอง ที่ทำให้ควรได้รับการบริหารจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดผลงาน คือ พัฒนานักเรียนที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ของชาติที่มีความสำคัญ ให้เป็นคนเก่ง คนดี และเป็นประชากรที่มีศักยภาพของประเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ตรีสุคนธ์ คุนาเอก (2563) ได้พบว่า สภาพที่คาดหวังของการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ จรรยาภรณ์ ภูกลาง (2564) ซึ่งได้พบว่า สภาพที่คาดหวังและดัชนีความจำเป็นของการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็กโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ อัมภา บุญช่วย (2548) ที่ได้นำเสนอกระบวนการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนไว้หลายขั้นตอน ได้แก่ กำหนดนโยบาย เป้าหมายและการวางแผนงานวิชาการของโรงเรียน จัดหาและส่งเสริมการใช้สื่อการเรียน การวางแผนการสอน การจัดแบ่งกลุ่มนักเรียน การนิเทศการสอน ห้องสมุด การวัดและประเมินผล พัฒนาการสอนในกลุ่มสาระต่าง ๆ การสอนซ่อมเสริม การใช้ทรัพยากรในชุมชนเพื่อการเรียนการสอน และรายงานผลการเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จรรยาภรณ์ ภูกลาง (2564) ซึ่งมีผลการวิจัยที่พบว่า ความสำคัญจำเป็นและความต้องการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนาสื่อและนวัตกรรม ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการวัดผลประเมินผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ คณิน สิริโชคเจริญ (2565) ได้พบว่า ดัชนีความจำเป็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ การบริหารทรัพยากรส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การบริหารหลักสูตร การนิเทศการจัดการเรียนรู้และการทำงาน การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ และการบริหารการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ

2. แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง ในสถานศึกษาขนาดเล็ก ตามองค์ประกอบทั้ง 7 ด้าน คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการแนะแนวการศึกษา ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเริ่มจากการวางแผน (Plan: P) ด้วยวิธีการกำหนดขอบข่ายงาน สำรองวิเคราะห์ จัดทำแผนจัดทำคำสั่ง แล้วนำไปสู่การปฏิบัติ (Do: D) ด้วยการดำเนินงานทุกขั้นตอนตามแผนที่วางไว้ พร้อมทั้งมีการตรวจสอบ (Check: C) ผลการดำเนินงานตลอดเวลาตามขอบข่ายงานภายในห้วงเวลาที่กำหนดในแผน ซึ่งมีทั้งงานที่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และงานที่ต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข และการปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงาน (Act: A) เป็นการปรับแก้ตามผลการตรวจสอบ และประเมินในขั้นตอนก่อนหน้านี้ ทำให้สถานศึกษาได้เปลี่ยนแปลงพัฒนาไปในทางที่ดี

ที่พึงประสงค์มากยิ่งขึ้น ได้รับการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิด Hitoshi (1998) ที่ได้อธิบายเกี่ยวกับการบริหารงานด้วยวงจรคุณภาพว่า เป็นกิจกรรมการปรับปรุง และการควบคุมที่ประกอบด้วย การวางแผน การนำไปปฏิบัติ การตรวจสอบ และการปฏิบัติการแก้ไข โดยการวางแผน การนำแผนที่วางไว้มาปฏิบัติ ตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้ และถ้าผลลัพธ์ไม่ได้ตามที่คาดหมายไว้ จะมีการทบทวนแผนการเริ่มต้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง และยังคงสอดคล้องกับ จำรัส นองมาก (2545) ได้กล่าวถึงการนำวงจรคุณภาพ (PDCA) มาใช้ในสถานศึกษามีขั้นตอน คือ 1.การวางแผนเพื่อเตรียมการปฏิบัติ (Plan-P) 2.การปฏิบัติตามแผน (Do-D) 3.การตรวจสอบและประเมินผล (Check-C) และ 4.การปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงาน (Act-A) ผลจากการปฏิบัติในลักษณะนี้ ก็จะเกิดผลดีต่อสถานศึกษา ทำให้สถานศึกษาได้เปลี่ยนแปลงพัฒนาไปในทางที่ดีที่พึงประสงค์มากยิ่งขึ้น และยังคงสอดคล้องกับ ชนิสรุา ชุมวงศ์ (2563) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 โดยใช้แนวคิดที่ได้จากการดำเนินงานงานวิชาการของสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ โดยใช้หลักการบริหารงานแบบ PDCA เป็นตัวขับเคลื่อน เพื่อให้โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาใช้เป็นวิธีการในการดำเนินงานของโรงเรียนเพื่อนำไปปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ให้มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ดีขึ้น โดยแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้วงจรคุณภาพ

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การวิจัยเรื่องนี้ส่งผลให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาได้ทราบสภาพความเป็นจริง และดัชนีความจำเป็นเพื่อการพัฒนาทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้วงจรคุณภาพเต็มมิ่ง ในสถานศึกษาขนาดเล็ก ตลอดจนเกิดนโยบายสู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาบุคลากรในสังกัด หน่วยงานสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น แสดงได้ดังภาพ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้วงจรกิจกรรม (PDCA) ในสถานศึกษาขนาดเล็ก

เอกสารอ้างอิง

กัตัญญา เจริญนอม. (2560). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอน โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

คณน สิริโชคเจริญ. (2565). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้วงจรกิจกรรม สำหรับสถานศึกษาสังกัดเทศบาลตำบลในจังหวัดมหาสารคาม. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- จรรยาภรณ์ ภูกลาง. (2564). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จำรัส นองมาก. (2545). การประกันคุณภาพการศึกษาอย่างถูกต้องและมีสุข. นครปฐม : ฟิสิกส์ เซ็นเตอร์.
- ชนิสรา ชุมวงศ์ (2563). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชัยยุทธ บุญเต็ม. (2564). แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา อำเภอพิบูลย์มังสาหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 3. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ตรีสุคนธ์ คุณาเอก. (2563). แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นิรชร มีสุขโข. (2550). การศึกษาสภาพและความคาดหวังการนิเทศด้านวิชาการของครูผู้สอน ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- สำนักคณะกรรมการการอุดมศึกษากระทรวงศึกษาธิการ. (2560). คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2560. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วน จำกัด ภาพพิมพ์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1. (2563). แผนการปฏิบัติการนิเทศ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาประจำปีงบประมาณ 2562. มหาสารคาม : กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สพป.มค.1.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3. (2565). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565. สุรินทร์ : กลุ่มนโยบายและแผนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 3.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ : ชุมชมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

- สุธรรม ธรรมทัศน์านนท์. (2561). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารการวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 13(2), 169-182.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2550). การวิจัยประเมินดัชนีความจำเป็น. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัฒพร อูระงาม. (2560). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อำภา บุญช่วย. (2537). การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- Hitoshi, K. (1998). *Quality Control Circles : the Relationship Between Successful Adaptation and Culture in Japan*. Ph.D. Dissertation University of San Francisco.